ВТОРИ ПРИНОСЪ КЪМЪ НИСШАТА НАСѢКОМНА ФАУНА — *Apterygogenea* НА БЪЛГАРИЯ[1].

Отъ Ал. Кириловъ Дрѣновски, София.

ZWEITER BEITRAG ZUR APTERYGOTEN FAUNA BULGARIENS.

Von Al. Kirilow Drenowski, Sofia.

Насѣкомната фауна на България и новитѣ български земи се проучватъ много години, преди и следъ освобождението ни, чрезъ труда на мнозина наши и чужди ентомолози. За историята на тия проучвания нашиятъ вещъ ентомологъ Д-ръ Ив. Бурешъ е посветилъ цѣла студия[2], отъ изложенитѣ въ нея данни се вижда какъ отъ една страна голѣмъ брой ентомолози сж взели участие въ това проучване, отъ друга колко голѣмъ брой научни трудове сж били написани отъ тѣхъ. Съ открититѣ богати резултати е могло да се опознае добре и фауната на палеарктикума въ най-източната часть на Европа, за което сж помогнали главно ентомолозитѣ българи.

И така, многобройни сж работитѣ въ които се разглеждатъ висшитѣ насѣкоми у насъ, обаче, почти липсватъ такива върху най-нисшитѣ насѣкоми въ България и Македония. Като пръвъ опитъ да се събиратъ и описватъ тия последнитѣ е направилъ студентътъ М. Аджаровъ[3] отъ Пловдивъ (сега докторъ медикъ), чрезъ събранитѣ отъ него не малко материяли въ софийско и пловдивско, съдържащи до 41 вида. За жалость, тѣ оставатъ неопредѣлени въ видово отношение, дори и не сж запазени до сега. На второ мѣсто, като точно опредѣлени материяли по пещерната — apterygot-на фауна, важатъ ония на колегата Бурешъ, събирани отъ него и др., а опредѣлени отъ специалиста Prof.

---

[1] Drenowski, Al. K.: Entomologische Beiträge 1. „Verzeichnis der in den bulgarischen und macedonischen Gebirgen gesammelten Apterygoten". (Vorläufige Mitteilung). 1937, София. Собствено издание — Eigene Ausgabe.

[2] Бурешъ, Д-ръ Иванъ: История на ентомологичното проучване на България. (Въ Трудове на българския научен земедѣлско-стопански институтъ). Кн. 8, p. 1—136, София 1924.

[3] Аджаровъ М.: Нѣколко предварителни бележки по фауната на Apterygogenea въ България. (Въ Известия на Бълг. Ентом. Д-во). Кн. III, 1926, p. 21—2.

Dr. Ed. Handschin (Basel)[4]. Това сж 8 вида, отъ които сленднитѣ сж нови за науката: *Onychiurus sensitivus, On. Bureschi, Pseudosinella duodecimlineata.*

Върху събранитѣ apterygot-ни материяли на г-нъ Бурешъ е работилъ и специалистътъ Prof. Dr. F. Silvestri (Portiči)[5], който въ една своя работа описва новитѣ видове: *Campodea frenata, Plusiocampa Bureschi, Pl. bulgarica.*

Отъ нѣколко години у насъ събира и работи върху най-низшитѣ насѣкоми още и младиятъ зоологъ Г. Козаровъ, който за сега се е предалъ главно на проучване живота и биологията на едрия видъ *Yapyx solifugus*[6] изъ Родопитѣ (Асеновградъ 1935 г.) и други мѣста.

И така, чрезъ нѣколкото научни работи отъ малъкъ брой ентомолози се постави основа за проучване и на тия най-дребни и простоустроени насѣкоми, наречени първични (първобитни), безкрили, които нѣматъ и превръщане (metamorphosae).

Сжщо така и азъ, като се занимавамъ отъ дълги години съ висшитѣ насѣкоми на България и Македония (именно съ пеперуди, ципестокрили, мухи, бръмбари, после по-слабо и съ правокрили и хоботни), презъ лѣтото на 1935 г. се натъкнахъ[7] и на материяли отъ *Apterygota* по планинитѣ Алиботушъ—Китка, после и по Люлинъ, Витоша и Рила, покрай Варна, отъ които съмъ събралъ много материяли, сега всички опредѣлени.

Въ тия мои материяли известниятъ голѣмъ полски специалистъ Prof. D-r. Jan Stach въ Krakow, можа да опредѣли 71 разни видове и форми. Тѣ принадлежатъ почти на всички разряди отъ подкласа *Apterygogenea*, като обхващатъ голѣмо разнообразие въ видово отношение. Измежду тѣхъ се доказаха и 12 нови видове и форми, съ два нови рода за науката. Съ подробното описание на всички тѣхъ, главно новитѣ и по-интереснитѣ, се е заелъ споменатиятъ специалистъ, който ще ги публикува въ изданията на Полската академия на наукитѣ. Съ съгласието на многоуважаемия професоръ, азъ се рѣшихъ да направя само кратко съобщение въ нашата литература, презъ 1937.

При разглеждане отблизу всички събрани материяли по Алиботушъ—Китка, Люлинъ, Витоша, Рила и покрай крайбрѣжието на Черно море, можа да се забележи, че на пър-

---

[4] Handschin Eduard: Höhlenkollembollen aus Bulgarien. (Въ Известия на Царскитѣ научни институти). Кн. I, 1928, p. 17—27.

[5] Silvestri, Prof. F.: Contributo alla conoscenza dei Campodeidae. (Thysanura) della Grotte della Bulgaria. (Въ Известия на Царскитѣ научни институти). Кн. IV, 1931, p. 97—107.

[6] Kozaroff G.: Beobachtungen über die Ernährung der Yapigiden (Iapyx solifugus). (Въ Известия на Царскитѣ научни институти). Кн. VIII, 1935, p. 81—8›.

вата планина измежду събранитѣ до сега отъ менъ тамъ 25 вида, по втората 30 вида, по третата 39 вида и по четвъртата 39 вида има 8 отъ новооткрититѣ видове и форми по (Алиботушъ—Китка), на втората — 8, на третата — 4 и на четвъртата — 6 нови, (а въ проценти изразено отношението е 32%, 26%, 11% и 17% нови). Така, че по богатство на нови видове и форми на първо мѣсто стои Алиботушъ—Китка, на последно — Витоша, както това бѣ по-рано доказано отъ менъ за перерудната фауна и висшата флора. Покрай черноморското ни крайбрѣжие се откри само 1 отъ новитѣ видове.

Материялитѣ сж събрани лично отъ менъ изъ планинитѣ, на височина 900—1500 м., най-вече изъ каменливитѣ области, покрай потоцитѣ, въ горитѣ (главно борови), подъ шумата на джбови, букови и борови-елови гори, както и изъ припечнитѣ сухи варовити скални поляни, най-после изъ полусѣнчеститѣ мѣста и мравуняцитѣ. Презъ лѣтото на 1937 г. събирахъ материяли и покрай черноморското крайбрѣжие при Варна. (Всичко 12 вида).

Ето новооткрититѣ отъ менъ видове и форми *Apterygota*, съдържащи се въ първия ми и настоящия приносъ, събрани по планини, а опредѣлени отъ Prof. Dr Jan Stach.

1. На Алиботушъ—Китка: *Admesomachilis Drenowskii, Trigoniomachilis Urumovii, Dilta macedonica, Yapyx confusus bulgaricus, Campodea malphigii bulgarica, Orchesella rectangulata, Orchesella montana, Plusiocampa montana.*

2. На Люлинъ: *Admesomachilis Drenowskii, Yapyx confusus bulgaricus, Campodea malp. bulgaricus, Atelura montana, Proisotoma papillosa, Orchesella rectangulata, Orch. montana.*

3. На Рила: *Yapyx confusus bulgaricus, Camp. malp. bulgar, Campodea witošense, Atelura montana, Lepidocyrtus semicoloratus, Orch. montana.*

4. На Витоша: *Yapyx confus. bulgaricus, Campodea witošense, Atelura montana, Lepidocyrtus semicoloratus.*

5. Около Варна: *Atelura montana.*

Събранитѣ видове по разряди принадлежатъ така: къмъ 1). *Collembola* — 55 вида, 2). *Thysanura* — 8 вида, 3). *Diplura* — 5 вида. Отъ най-низшитѣ — *Protura* не притежавамъ за сега видове.

Споредъ опредѣлянията на Prof. Stach, най-голѣмата часть отъ моитѣ материяли принадлежатъ къмъ срѣдноевропейската фауна, по-малка часть отъ северо-европейската, обаче малко по-голѣма часть къмъ южно-европейската — медитеранската фауна. За отбелязване е при това, че три отъ нашитѣ планински видове сж били открити много на северъ — на Шпицбергенъ, именно: *Lepidocyrtus lanuginosus, Isotoma viridis* и *Falsomia quadrioculata.*

Ordo Collembola Lubock.

Fam. Isotomidae Börn.

1. *Isotoma viridis* (Bourl.) *f. riparia* Nic. *(det. Stach).* При Варна, покрай брѣга на Черно-море, подъ влажнитѣ камъни, презъ августъ и септемврий, 1936 г. Често.

Fam. Entomobryidae Börn.

2. *Entomobrya muscorun* Nic. *f. elontaga* Nic. *(det. Stach).* При Варна, подъ влажнитѣ камъни, презъ августъ, 1937 година. Често.

3. *Entomobrya marginata* Tullb. *(det. Stach).* При Варна, покрай брѣга на Черно-море и по-навѫтре въ чифлика на г. Асенъ Николовъ при с. Галата, презъ августъ 1937 г.

4. *Entomobrya nigrocincta* Den. *(det. Stach).* При Варна, покрай брѣга на Черно-море подъ камъни, презъ августъ—септемврий 1937 г. Често.

5. *Lepidocyrtus lanuginosus (Gmel.)* Tullb. *(det. Stach).* При Варна, около почивната станция на Просвѣтния съюзъ, подъ камъни, презъ августъ—септемврий 1936 год. Често.

6. *Heteromurus major* Mon. *(det. Stach).* При Варна, крайбрѣжието подъ влажни камъни, августъ 1937 г. Често.

7. *Hetoromurus nitidus (Templ.)* Wank. *(det. (Stach).* При Варна, крайбрѣжието подъ влажни камъни, августъ 1937 г. Често.

* 8. *Mesira squamornata* Schreb. *(det. Stach).* При Варна, крайбрѣжието подъ влажни камъни, августъ 1937 г. Рѣдко. Новъ за България.

Fam. Tomoceridae Börn.

9. *Tomocerus vulgaris* Tullb. *(det. Stach).* При Варна. крайбрѣжието подъ влажни камъни, августъ 1937 г. Рѣдко,

Fam. Sminthuridae Lubb.

10. *Sphyrotheca lubbocki* Tullb. *(det. Stach).* На Алиботушъ—Китка пл., около лѣтния граничен постъ № 17, на височина 1450 м., заедно съ вида *Sminthurus multipunctatus f. viridipunctata Stach,* подъ варовититѣ сухи камъни. Рѣдъкъ видъ. Юлий.

Ordo Thysanura Latrieille.

Fam. Lepismatidae Fschr.

11. *Atelura montana* Stach. *(det. Stach).* При Варна, крайбрѣжието на Черно-море, подъ варовити камъни въ

двора на Почивната станция за учители, често изъ мравунецитѣ отъ дребни кафяви мравки. Презъ августъ и септември 1937 г. Този новъ видъ за науката съмъ събралъ и на Витоша, Рила, Люлинъ въ много екземпляри.

ZUSAMMENFASSUNG — RÉSUMÉ

Im vorliegenden zweiten Beitrag will ich die im Laufe der Jahre 1935—37 von mir gesammelten Apterygoten (die niedersten Insekten) bekannt machen. Diese stammen aus den bulgarischen u. bulg.-macedonischen Bergen, in erster Linie vom Grenzberg Alibotusch—Kitka, dann auch vom Rila, Witoscha — und Lülingebirge, sowie auch von der Küste des Schwarzen Meeres bei Warna. Aus meinem reichhaltigen Material sind mir mehr als 58 versch. Arten und 13 Unterarten u. Formen bestimmt worden, darunter 12 ganz neue Arten und Formen, und sogar 2 neue Gattungen. (Im Text sind die ersteren mit einem Sternchen bezeichnet). Der grösste Teil der Arten ist in meinem ersten Beitrag publiziert worden).[1]

Dank der grossen Liebenswürdigkeit des hochverehrten Fachmannes Direktor Prof. Dr. Jan Stach in Krakau sind meine schönen und kostbaren Materialien sorgfältigst determiniert worden, wofür ich ihm auch an dieser Stelle meine herzliche Dankbarkeit ausspreche.

Mit der Apterygoten-Fauna Bulgariens haben sich bis heute noch folgende Entomologen beschäftigt: M. Adscharoff, Dr. Iw. Buresch und G. Kosaroff, deren Materialien von den bekannten Fachleuten Prof. Dr. E. Handschin u. Prof. Dr. E. Silvestri bestimmt wurden, die auch zwei spezielle Publikationen veröffentlicht haben. Diese enthielten 11 Arten, von welchen 6 ganz neu waren.

Sofia, Januar, 1939.

---

[1] Drenowski, Al. Kirilow: Entomologische Beiträge. 1. Verzeichnis der in den bulgarischen und macedonischen Gebirgen gesammelten Apterygoten. Sofia, 1937. Eigene Ausgabe.